

20. Гріщенко І.В., Приленська О. Стійкий розвиток підприємницького сектору економіки України на основі проектування інвестиційно-інноваційного потенціалу. *Сучасна наука: проблеми, перспективи, інновації: Міжнародна науково-практична конференція викладачів, практичних працівників, молодих учених та студентів*, м. Вінниця, 11-12 листопада 2020 р. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2020. С. 348-351.

21. Гріщенко І.В., Кобаль О.А. Завдання оцінки фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція*, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р. С. 74-77.

22. Гріщенко І.В. Методи оцінки поточного фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція*, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р. С. 77-80.

23. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. № 22/2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>.

24. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А., Мазур О.В. Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. Вип. 60. С. 30-34.

Балахонова О.В., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1447-4560>

Приймак Я., магістрант 2-го року
підготовки, спеціальність «Менеджмент»
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2022-23-24-2>

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДІАГНОСТИКИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

MAIN TASKS OF DIAGNOSTIC BUSINESS ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Анотація. У статті відмічено, що виконання діагностики господарської діяльності підприємства є актуальним завданням: на основі її оцінки виробляються

основні напрями його фінансово-економічної політики. Діагностика господарської діяльності підприємства носить дискретний характер і формується під впливом складного комплексу чинників середовища функціонування (зовнішнього та внутрішнього). Діагностика діяльності підприємства розподіляється для внутрішніх та зовнішніх користувачів. Діагностика господарської діяльності підприємства є початковим етапом розробки та формування стратегії забезпечення його фінансової стійкості, що здійснюється на основі вивчення та дослідження трьох складових: макросередовища, мікро середовища та внутрішнього середовища. Завданням діагностики внутрішнього середовища підприємства є визначення потенціалу, що дає йому можливість успішно функціонувати. Завданням діагностики зовнішнього середовища являється аналіз джерел економічних ресурсів підприємства, що необхідні для підтримки його внутрішнього потенціалу на належному рівні.

Ключові слова: діагностика, фінансовий стан, економіка, безпека.

Abstract. The article notes that performing diagnostics of the enterprise's economic activity is an urgent task: based on its assessment, the main directions of its financial and economic policy are developed. Diagnostics of the enterprise's economic activity is discrete in nature and is formed under the influence of a complex set of factors of the operating environment (external and internal). Diagnostics of the company's activity is distributed to internal and external users. Diagnostics of the enterprise's economic activity is the initial stage of development and formation of a strategy to ensure its financial stability, which is carried out on the basis of studying and researching three components: macro environment, micro environment and internal environment. The task of diagnosing the internal environment of the enterprise is to determine the potential that enables it to function successfully. The task of diagnosing the external environment is to analyze the sources of economic resources of the enterprise, which are necessary to maintain its internal potential at the appropriate level.

Keywords: diagnostics, financial condition, economy, security.

Постановка проблеми. В сучасних нестабільних економічних умовах здійснення діагностики господарської діяльності підприємства обумовлює вирішення проблеми соціально-економічного розвитку країни. Необхідність виконання діагностики господарської діяльності підприємств обумовлюють також і об'єктивні вимоги зростаючих обсягів реалізації продукції, ускладнення господарських зв'язків, динамічно мінливі умови зовнішнього середовища. Тому, дослідження щодо виконання діагностики господарської діяльності підприємства є актуальним завданням: на основі її оцінки виробляються основні напрями фінансово-економічної політики підприємств. А від того, наскільки якісно виконується діагностика господарської діяльності підприємства, залежить ефективність виконання стратегічних і тактичних рішень щодо їх функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо виконання діагностики господарської діяльності підприємства досліджувалися в працях М.В. Беднягіної,

Н.В. Бекетова, І.В. Брянцевої, В.А. Гросул, Д.А. Демідова, О.Н. Зайцева, В.І. Захарченка, Є.В. Корчагіної, В.С. Криворотова, В.А. Либи, Н.Л. Любченко, Г.А. Мохонько, С.Н. Нікешина, А.Б. Олійника, І.Н. Омельченко, В.І. Рощина, М.Н. Рубцевої та інших.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження основних завдань діагностики господарської діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Процес виконання діагностики господарської діяльності підприємства є досить складним та багатограним, адже вимагає не лише виявлення ознак його поточного стану, а й оцінки сили впливу чинників середовища її функціонування та розробки стратегії адаптації до постійно змінюваних зовнішніх умов бізнесу.

Економічна розвиток підприємства являє собою постійний і безперервний рух у вигляді взаємодії чинників на різних рівнях господарських процесів.

Отже, діагностика господарської діяльності підприємства носить дискретний характер і формується під впливом складного комплексу чинників середовища функціонування (зовнішнього та внутрішнього). Відповідно до цього діагностика діяльності підприємства розподіляється для внутрішніх та зовнішніх користувачів. Для внутрішніх користувачів діагностика підприємства здійснюється на основі даних матеріально-речової та вартісної структури виробництва, обсягів реалізації продукції, організації фінансових потоків, інноваційної діяльності. В основі виконання такої діагностики лежить принцип активного реагування на зміну різних внутрішніх чинників. Для зовнішніх користувачів діагностика виконується на основі даних стану економічного середовища, в якій підприємство здійснює свою діяльність, існуючої системи управління в масштабах країни, і залежить від запасу стійкості економічної системи підприємства до дестабілізуючих чинників [1, 4, 5, 8, 11, 13, 20].

Будь-яке підприємство перебуває та здійснює свою діяльність у певному середовищі. Діагностика господарської діяльності підприємства є початковим етапом розробки та формування стратегії забезпечення його фінансової стійкості. Даний процес передбачає вивчення та дослідження трьох складових:

1) макросередовища, яке складається з елементів, що безпосередньо не пов'язані з діяльністю підприємства, але визначають умови його функціонування;

2) мікросередовища (безпосереднього оточення) – учасників ринку, які тісно контактують з підприємством і впливають на нього. До них відносять: конкуренти, споживачі, постачальники, ділові партнери, кредитори;

3) внутрішнього середовища – сукупності чинників, які визначають процеси діяльності підприємства [2, 5, 9, 10, 13, 18, 21].

Завданням діагностики внутрішнього середовища підприємства є визначення потенціалу, що дає йому можливість успішно функціонувати. Завданням діагностики зовнішнього середовища являється аналіз джерел економічних ресурсів підприємства, що необхідні для підтримки його внутрішнього потенціалу на належному рівні.

Виходячи з цього, підприємство повинно володіти достовірною інформацією про розвиток і стан середовища свого функціонування, що досягається шляхом

сканування, моніторингу та прогнозування можливих змін у ньому та вироблення стратегічної поведінки підприємства для забезпечення власних стійких позицій. Ідентифікація чинників середовища функціонування дає можливість діагностувати сучасний стан підприємства та вибрати найбільш ефективні заходи підтримки його стійкого розвитку [4, 9, 12, 17, 22, 24].

В процесі діагностики господарської діяльності підприємства застосовується традиційна класифікація чинників макро- та мікро середовища, які можна віднести до зовнішніх чинників впливу на його стан.

Завданням діагностики чинників зовнішнього середовища є дослідження впливу на всі процеси, які відбуваються в середині самого підприємства. Вони прямо не пов'язані з підприємством і не залежать від його діяльності, але впливають на формування загальної атмосфери бізнесу.

Процес діагностики впливу зовнішніх чинників, як правило, має стратегічний характер. Вони зумовлюють кризовий стан, якщо керівництво помилково або несвоєчасно реагує на них. Це виникає тоді, коли на підприємстві відсутня система раннього попередження виникнення можливих загроз зовнішнього середовища чи така система функціонує недосконало.

Реакція підприємства на зовнішні впливи може бути різною: якщо до одних чинників підприємство повинно максимально пристосовуватися з метою уникнення негативних наслідків і наростання збитків від реалізації певної загрози, то на зміну інших воно реагує двояко – або пристосовується, або застосовує тактику активної протидії [3, 8, 14, 19, 23].

У свою чергу, результат діагностики чинників прямого впливу безпосередньо відображається на діяльності підприємства з відповідним реагуванням на його дії в межах галузевого ринку. Підприємство може змінити спрямованість і силу впливу цих чинників або збільшити віддачу від їх реалізації шляхом встановлення ефективних комунікацій (застосування систем знижок для постійних покупців, налагодження ділового співробітництва з постачальниками, створення тимчасових об'єднань з конкурентами на взаємовигідних умовах з метою досягнення певних цілей і зменшення гостроти конкуренції на даному галузевому ринку тощо). Чинники непрямого впливу відіграють роль фонових чинників, які визначають загальний стан економічної системи країни. Вони не підвладні управлінським впливам, тому підприємство повинно вміти прогнозувати, діагностувати можливі зміни та адаптуватися до них, оскільки не в змозі самостійно змінити їх [2, 5, 7, 11, 14, 22].

Діагностика взаємодії підприємства з оточуючим середовищем має певну специфіку – окремі компоненти середовища по-різному впливають на окремо взяте підприємство. Це пов'язане як з відмінностями у сферах діяльності, територіальному розміщенні, так і внутрішнім потенціалом самого господарюючого суб'єкта.

Слід відмітити, що хоча підприємство не в силі відмежуватися від дії чинників зовнішнього середовища, проте вони не є безпосередньою причиною втрати фінансової стійкості, а виступають лише джерелом збільшення витрат підприємства.

Вчасна реакція менеджерів може змінити спрямованість впливу або нейтралізувати негативні наслідки, мінімізувавши втрати.

Отже, усі складові завдання діагностики господарської діяльності підприємства взаємопов'язані та взаємозалежні один від одного. Їх співвідношення та характер взаємодії є важливими орієнтирами подальших дій не лише для окремого підприємства, але й комплексів, галузей та економічної системи в цілому.

Висновки. Як видно, на завдання діагностики господарської діяльності підприємства впливає множина чинників. При проведенні аналізу зовнішнього а внутрішнього середовища завжди існує загроза надмірної описовості, що перетворює його в безкінечний процес, результатом якого стає зайво нагромаджений інформацією звіт. Яким би бізнесом не займалося підприємство число потенційно значимих чинників, які можуть бути розглянуті в процесі зовнішнього та внутрішнього аналізу, прямує до безкінечності. З метою формування ефективної стратегії адаптації до умов середовища функціонування необхідно виділити з цієї сукупності лише ті елементи, які найбільш суттєво впливають на діяльність конкретного підприємства, оскільки неможливо (та й недоцільно) намагатися проаналізувати усі без винятку чинники зовнішнього та внутрішнього середовища через обмеженість часу та коштів. Саме це і відбиває складність діагностики господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В., Захарченко В.І., Величко М.Р. Оптимізація інвестиційного ризику з використанням інструменту його диверсифікації. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць.* Одеса: ОНУ, 2019. Вип. 1/41. Т. 18. С.57-68.
2. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Блажчук А.О., Стець В.І. Методи управління інноваційними моделями на підприємствах. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації: Міжнародна науково-практична конференція здобувачів освіти та молодих вчених, м. Вінниця, 23-24 листопада 2021 р., 2021.* С. 323-325.
3. Балахонова О.В. Теорії конкуренції та практики визначення конкурентоспроможності в умовах безпекоорієнтованого розвитку. Колектив. моногр.; за ред. М.М.Меркулова. Ізмаїл-Одеса, : Фенікс, 2020. 196 с.
4. Балахонова О.В. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика. Колектив моногр., книга сьома / за ред. д.е.н, проф. Кузнецова Е.А. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 340 с.
5. Балахонова О.В. Удосконалення підходів в дослідженнях саморозвитку виробничо-господарських систем. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління : зб. наук. праць.* Одеса: ОНУ, 2020. Вип. 3/46. Т. 20. С.146-159.
6. Балахонова О.В. Характер інноваційності сучасних економічних систем. *Науковий вісник Міжнародного гумані-тарного університету : зб. наук. праць.* Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Серія: Економіка і менеджмент Вип. 43. С. 4-12.

7. Балахонова О.В. Аналіз підходів до вибору господарської системи сталого розвитку. *Освіта, економіка управління: сучасний стан та інновації: зб. наук. праць*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 6. С.4-13.

8. Балахонова О.В. Економічна політика країни в контексті бюджетних обмежень. *Матер. X міжнар. науково-практ. конф. «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств»*. Одеса, Державний університет «Одеська політехніка» 2021. С. 57-59.

9. Балахонова О.В. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практик. Колектив моногр., книга восьма / за ред. д.е.н, проф. Кузнєцова Е.А. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 424 с.

10. Балахонова О.В., Мельниченко Д.О. Удосконалення системи управління персоналом в лікувально-профілактичній установі. *Матер. VIII міжнар. науково-практ. конф. «Глобалізація: співвідношення міжнародних та національних економічних інтересів під впливом нових викликів»* (9 квітня 2021) Одеса, 2021. С. 55-59.

11. Балахонова О.В. Подвійність управлінського консультування: професійна діяльність і ділова активність. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць*. Одеса: Одеський національний університет ім. І. Мечникова, 2018. Вип. 1/38. Т. 17. С.42-52.

12. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. *Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва»* (12-13 грудня 2018). Ірпінь, 2018. С.113-115.

13. Балахонова О.В., Коломієць М.В. Ресурсна база сучасного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *«Економіка. Фінанси. Право»*. № 11/1. 2017. С.54-58.

14. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.

15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Одінцова О.О. Механізм формування конкурентоспроможності підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-34-626.

16. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П., Циганчук В.А. Методи формування конкурентоспроможності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-82>.

17. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 2. С. 14-18.

18. Балахонова О.В., Леухін К.К. Генезис основних етапів розвитку власного капіталу. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 1. С. 14-18.

19. Гріщенко І.В., Ковбій А.С., Рибчинський Б.В., Макогон Н.А. Забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Сучасна наука: проблеми,*

перспективи, інновації: Міжнародна науково-практична конференція викладачів, практичних працівників, молодих учених та студентів, м. Вінниця, 11-12 листопада 2020р.: тези, статті / ред.кол.: Драбовський А.Г. та ін. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2020. С. 351-353.

20. Гріщенко І.В., Приленська О. Стійкий розвиток підприємницького сектору економіки України на основі проектування інвестиційно-інноваційного потенціалу. *Сучасна наука: проблеми, перспективи, інновації: Міжнародна науково-практична конференція викладачів, практичних працівників, молодих учених та студентів*, м. Вінниця, 11-12 листопада 2020р.: тези, статті / ред.кол.: Драбовський А.Г. та ін. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2020. С. 348-351.

21. Гріщенко І.В., Кобаль О.А. Завдання оцінки фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція*, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р. С. 74-77.

22. Гріщенко І.В. Методи оцінки поточного фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція*, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р. С. 77-80.

23. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. № 22/2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>.

24. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А., Мазур О.В. Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проектів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. Вип. 60. С. 30-34.